

Innlegget er på trykk i VG 26.4.13.

Publisert: 26.04.2013:

<http://www.civita.no/2013/04/26/vietnam-diplomatisk-kroll>

Vietnam: Diplomatisk krøll

Av Bård Larsen, historiker i Civita.

Vietnams ambassadør til Norge, Ta Van Thong, vil ikke at skulpturen «Sjøblomst» skal reises på Bygdøy til minne om vietnamesiske båtflyktninger og norske sjøfolk som berget mange av dem. Det kan få konsekvenser for forholdet mellom Norge og Vietnam, sier han.

I følge Dagsavisen mener han at monumentet kan bli brukt til politiske formål som "vil undergrave arbeidet for et forent Vietnam".

Ambassadøren har vært i møter med byrådet i Oslo og ledelsen ved Norsk Maritimt Museum (NMM) på Bygdøy. Selv om minnesmerket blir reist, fremstår en del av omstendighetene som malurt i begeret for det vietnamesiske flyktningmiljøet i Norge. NMM har gjort det klart at de ikke ønsker politiske markeringer på eiendommen. Museet har også avvist flyktningforbundets ønske om å inngravere det sørvietnamesiske flagget på monumentet.

Det kan kanskje være til nytte å gjenoppfriske en del sentrale trekk ved debatten om Vietnam og den enorme politiske dimensjonen denne har hatt for etterkrigsnarrativet i vår kollektive bevissthet?

Det totalitære Vietnam

Ho Chi Minh begynte sin vei til makten i 1945. På få uker kvittet han seg med sine politiske konkurrenter. Målet var åpenbart: å innføre proletariats diktatur på vietnamesisk. I januar 1956 skrev kommunistpartiets hovedorgan, *Nhan Dan*: «Jordeierklassen vil ikke forholde seg i ro før den er utryddet.» Slagordet i de nordligste provinsene var at «det er bedre at ti uskyldige dør enn at en eneste fiende overlever». Det ble opprettet ambulerende folkedomstoler, komiteer til "eliminering av forrædere", som kostet 1,7 millioner mennesker livet i perioden 1945–1987. Vietnamkrigen begynte da Nord-Vietnam infiltrerte og etter hvert invaderte Sør-Vietnam for å samle det under kommunistisk styre. Hva nordvietnameserne egentlig mente med et nasjonalt prosjekt, har ettertiden vist.

Harde fronter

I de norske aksjonsgruppene som støttet FNL (den kommunistiske geriljaen), var man fullt klar over advarsler og kritikk mot dens totalitære trekk. Kritikken ble i hovedsak ignorert eller latterliggjort. Å kritisere FNL var å støtte amerikanerne, mente de. Den som betraktet krigen som en tragedie – hvor både den amerikanske krigføringen og den kommunistiske ekspansjonen var kritikkverdige – ble stempelt som «kamouflerte kolonialister». Den vietnamesiske opposisjonen ble blankt avvist. Dette vant gehør, også i Arbeiderpartiet.

Amerikanerne etterlot seg et istykkerbombet land. Kommunistene gjorde restene om til omskoleringsleirer og et totalitært regime som hentet legitimitet hos vennligsinnede i vest.

Etter Saigons fall tok mange sørvietnamesere Hanoi-regimets løfte om «barmhjertighetspolitikken» på ordet. I løpet av det første året etter krigen ble hundre tusen sørvietnamesere henrettet, anklaget for landssvik. To millioner ble sendt i «omskoleringsleirer», som var en eufemisme for straffearbeid og likvidasjoner av regimets fiender. Fangene ble tvunget til å anerkjenne regimet som hadde fengslet dem, og til å slutte seg til sine undertrykkes ideologi.

I årene 1975 til 1987 flyktet to millioner vietnamesere (for det meste sørvietnamesere). De fleste forsøkte sjøveien, med farkoster som knapt var sjødyktige. Halvparten druknet i forsøkene. Mange av de overlevende kom, som vi vet, til Norge. Det var ikke alle som innrømmet båtflyktingene status som politiske flyktinger fra et diktatur. På venstresiden ble de ofte oppfattet som politisk mistenkelige.

Vanskelig politikk, enkle grep

Skulle ikke båtflyktingene, som i stor grad er sørvietnamesiske flyktinger, kunne markere sine synspunkter på et minnesmerke over egen tragedie? Hvem var de, hvor kom de fra? *Hvorfor* kom de? Båtflyktingene kom ikke på grunn av en naturkatastrofe.

Det vanskelig å navigere i skjæringspunktet mellom minnekultur, politikk og historie. Det er lett å gå feil. Et eksempel kan kanskje være da Jens Stoltenberg holdt middagstale under statsbesøket til Vietnams diktator Nguyen Minh Triet i 2009. Stoltenberg fortalte om sin politiske oppvåking: «Mitt første politiske arbeid var i en studiesirkel om Vietnam i Majorstua Ruseløkka FNL-gruppe. Jeg var også med i teatergrupper, og sang sanger mot krigen i Vietnam. Lite visste jeg at jeg nærmere førti år senere skulle være vert for Vietnams president.»

Vi kjenner det ellers fra kontroversene rundt Tyrkia og folkemordet på armenerne. Eller med Kina og fredsprisen til Liu Xiaobo: Det går storpolitikk og næringsinteresser i minnekultur. Både Vietnam, Kina og Tyrkia makter å påvirke beslutningstakere til å gå på akkord med det rettfærdige gjennom å true med økonomiske og strategiske komplikasjoner.

Båtflyktingene er i høy grad et politisk anliggende. Det ville være merkelig om man ufarliggjør og avkontekstualiserer en tragedie, som kom i kjølvannet av den kalde krigens moralske nullpunkt, med stedfordredermotiver i alle retninger. Den vietnamesiske ambassaden er part i saken, og de er representanter for overgriperne.

NMM og byrådet i Oslo skal ha honnør for å sette opp dette viktige minnesmerket. Samtidig bør de oppheve alle forbehold knyttet til det. For øvrig er vel fjæra uansett en del av offentligheten, gitt strandloven. Det bør være en enkel sak for NMM å gi anledning til å avholde minnemarkeringer. Politikk kan ingen flykte fra.